

Från lagstiftningsarbetet

Lagstiftning i riksdagen våren 2008

I denna översikt lämnas en redogörelse för lagstiftningsfrågor som har behandlats av riksdagen under våren 2008. Redogörelsen gör inte anspråk på att vara fullständig. Lagstiftning om skatt och tull har helt förbigåtts. Om inte annat sägs har lag eller lagändring trätt i kraft den 1 juli 2008. Hänvisningarna till Svensk författningssamling (SFS) avser samlingen för år 2008. I de fall SFS-nummer saknas var författningen den 16 juli 2008 ännu inte utkommen från trycket.

Statsrätt

Under våren 2008 beslutade ändringar i *riksdagsordningen* innebär att vissa utgiftsområden ändrat namn — utgiftsområde 6 till Försvar och samhällets krisberedskap, utgiftsområde 13 till Integration och jämställdhet, utgiftsområde 14 till Arbetsmarknad och arbetsliv samt utgiftsområde 19 till Regional tillväxt. Lagändringarna träder i kraft den 1 oktober 2008 och tillämpas första gången i fråga om statsbudgeten för 2009.

Annan offentlig rätt

Riksdagen har antagit en *lag med tillfälliga bestämmelser om tillstånd att sända lokalradio* samt beslutat följdändringar i *radio- och TV-lagen*. Den nya lagen, som gäller t.o.m. den 31 december 2009, reglerar längden på tillståndspe-rioden och möjligheten till förlängning av sändningstillstånd. För de tillståndshavare som fått sina tillstånd enligt lokalradiolagen reglerar den nya lagen dessutom innehållet i sändningarna (SFS 418 f.).

Riksdagen har beslutat en ändring i *folkbokföringslagen* som gäller vilka dödfödda som ska anmälas till Skatteverket. En samtidigt beslutad ändring i *begravningslagen* gäller begravningsplatser för dödfödda. I

samma lagstiftningsärende beslutade ändringar i *lagen om det statliga personadressregistret* innebär att personer med samordningsnummer kan ingå i det statliga personadressregistret, SPAR (SFS 207 ff.).

En under våren 2008 beslutad ändring i *lagen om Sveriges riksbank* innebär att ledamöter i Riksbankens direktion kan tillsättas för en mandatperiod om antingen fem eller sex år. Tidigare var mandatperioden alltid sex år (SFS 239).

Riksdagen har beslutat en ändring i *passlagen* som innebär att alla Sveriges beskickningar och karriärkonsulat inte längre obligatoriskt ska ha uppgiften att vara passmyndighet utom riket. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer avgör i stället i vilken utsträckning dessa myndigheter ska fullgöra uppgifter som passmyndighet (SFS 382).

Under våren 2008 beslutade ändringar i bl.a. *lagen om finansiering av hantering av visst radioaktivt avfall m.m.* och *lagen om transport av farligt gods* är föranledda av att Statens kärnkraftinspektion och Statens strålskyddsinstitut slagits samman till en ny myndighet, Strålsäkerhetsmyndigheten (SFS 241 ff.).

Fastighetsrätt

Riksdagen har beslutat ändringar i bl.a. *jordabalken*, *rättegångsbalken*, *lagen om dödande av förkommen handling*, *förköpslagen*, *fastighetsbildningslagen*, *lagen om vissa bulvanförhållanden*, *lagen om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter* och *lagen om pantbrevsregister*. Härigenom har huvudmannaskapet för inskrivningsverksamheten enligt jordabalken fr.o.m. den 1 juni 2008 flyttats över från Domstolsverket till Lantmäteriverket. Lagändringarna innebär följande. Lantmäteriverket är inskrivningsmyndighet. Verket får närmare bestämma hur verksamheten ska vara organiserad och hur den ska ledas. Förvaltningslagens förfaranderegler är tillämpliga vid handläggningen hos Lantmäteriverket och kompletteras med särskilda bestämmelser i vissa avseenden. Beslut i inskrivningsärenden får överklagas till allmän domstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till hovrätt (SFS 153 ff.).

Med anledning av att de statliga lantmäterimyndigheterna i länen och Lantmäteriverket fr.o.m. den 1 september 2008 samordnats till en statlig lantmäterimyndighet har riksdagen beslutat ändringar i bl.a. *jordabalken*, *utsökningsbalken*, *fastighetsbildningslagen*, *lagen om förvaltning av samfälligheter*, *lagen om pantbrevsregister*, *lagen om kommunal lantmäterimyndighet* samt *lagen om avveckling av stadgad åborätt och landgille* (SFS 531 ff., 541 ff.).

Associationsrätt

Riksdagen har beslutat ändringar i *lagen om ekonomiska föreningar*, *bostadsrättslagen*, *stiftelselagen*, *årsredovisningslagen* och *bokföringslagen* m.fl. lagar. Härigenom är det möjligt för bl.a. ekonomiska föreningar, handelsbolag

och stiftelser att på elektronisk väg ge in registreringsanmälningar, ansökningar och årsredovisningshandlingar till respektive registreringsmyndighet. Vidare är det i alla slag av företag möjligt att elektroniskt upprätta redovisningshandlingar och att underteckna sådana handlingar samt vissa andra handlingar, som ska upprättas enligt lag i ett företag, med avancerad elektronisk signatur. Därutöver innebär ändringarna att vissa näringsförbud ska antecknas i handelsregistret och att vissa näringsidkare som fått näringsförbud ska avregistreras i handelsregistret. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 april 2008 (SFS 83 ff.).

Bank- och försäkringsrörelselagstiftning

För att genomföra ett EG-direktiv från år 2005 om återförsäkring har riksdagen beslutat ändringar i *försäkringsrörelselagen* samt *lagen om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige*. Ändringarna innebär att försäkringsbolag som enbart meddelar återförsäkring i högre grad än tidigare omfattas av samma rörelse regler som gäller för direkt försäkring. För återförsäkringsbolag har införts särskilda placeringsregler av mer kvalitativ art. Derivatinstrument får användas som skuldtäckning om de sänker den finansiella risken i bolaget eller effektiviserar förvaltningen av bolagets skuldtäckningstillgångar. För de försäkringsbolag som bedriver både direkt skadeförsäkringsrörelse och återförsäkring av viss större omfattning har kravet på minsta kapitalbas höjts från 2 till 3 miljoner euro. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 april 2008 (SFS 101 f.).

Riksdagen har antagit en *lag om tillämpning av Europaparlamen-*

tet och rådets förordning (EG) nr 1781/2006 om information om betalaren som skall åtfölja överföringar av medel. I den nya lagen föreskrivs att Finansinspektionen är den myndighet som övervakar och vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att förordningen uppfylls samt att Rikspolisstyrelsen är mottagare av viss information från betalningsleverantörer och har rätt att fråga sådana leverantörer om sådan information som åtföljer överföringar. Genom samtidigt beslutade ändringar i *lagen om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet* har Finansinspektionen bl.a. rätt att genomföra undersökningar avseende den verksamhet som är anmälningsskyldig enligt lagen hos finansiella institut som omfattas av lagen samt att utdöma sanktioner mot institut som inte följer EG-förordningen. Den nya lagstiftningen har trätt i kraft den 1 april 2008 (SFS 99 f.).

För att möjliggöra genomförandet av ett EG-direktiv från år 2007 om tillåtna tillgångar i värdepappersfonder, som i sin tur innebär förtydliganden av ett tidigare direktiv på fondområdet, har riksdagen beslutat ändringar i *lagen om investeringsfonder* och följdändringar i bl.a. *årsredovisningslagen*, *lagen om investerarskydd* och *lagen om värdepappersmarknaden*. Den nya lagstiftningen innebär i huvudsak bemyndiganden som ger föreskriftsrätt till regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer. Samtidigt har i *lagen om investeringsfonder* införts bestämmelser om Finansinspektionens tillsyn av, och möjligheter till ingripanden mot, fondbolag så att reglerna i dessa delar motsvarar annan lagstiftning på det finansiella området (SFS 276 ff.).

Riksdagen har antagit en *lag om ändring i lagen (2004:298) om införande av lagen (2204:297) om bank- och finansieringsrörelse*. Den nya lagen innebär att vissa företag kan fortsätta att driva finansieringsrörelse t.o.m. den 30 juni 2009 utan krav på tillstånd enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse, och att ytterligare tid getts för att slutföra beredningen av fråga om ett eventuellt permanent undantag för sådana finansieringsrörelser (SFS 266).

Marknadsrätt

Riksdagen har under våren antagit en ny *konkurrenslag*, som ersatt 1993 års konkurrenslag, samt beslutat ändringar i bl.a. *lagen om marknadsdomstol m.m.* samt *lagen om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler*. Den nya konkurrenslagen syftar, precis som den tidigare, till att undanröja hinder för en effektiv konkurrens. Den nya lagen innebär att handläggningen av överträdelse av lagens förbud har effektiviserats. Konkurrensverket har getts möjlighet att utfärda avgiftsförelägganden i vissa fall. Lagen innebär vidare att reglerna om rättegångskostnader har ändrats och att det har införts krav på prövningstillstånd vid överklagande av Stockholms tingsrätts avgöranden till Marknadsdomstolen. Ytterligare förändringar rör bl.a. olika frågor om konkurrensskadeavgift och företagskoncentrationer. En i samma lagstiftningsärende beslutad ändring i *lagen om näringsförbud* innebär att det blivit möjligt att meddela näringsförbud för t.ex. en verkställande direktör som deltar i eller har kännedom om kartellöverträdelse som företaget är inblandat i. Tidigare förordningar om gruppundantag har ersatts av lagar med samma sakliga inne-

håll. De numera lagreglerade gruppundantagen gäller bl.a. motorfordons- och försäkringssektorn. Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 november 2008 (SFS 579 ff.).

För att i svensk rätt genomföra bl.a. direktivet om otillbörliga affärsmetoder har riksdagen antagit en ny *marknadsföringslag*, som ersatt den tidigare marknadsföringslagen från år 1995, samt beslutat främst följdändringar i annan lagstiftning, bl.a. *lagen om marknadsdomstol*, *konsumenttjänstlagen*, *konsumentköplagen*, *konsumentkreditlagen*, *lagen om paketresor*, *lagen om marknadsföring av kristallglas*, *lagen om distans- och hemförsäljning* samt *försäkringsavtalslagen*. Den nya marknadsföringslagen syftar, i likhet med den tidigare, till att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare. Den nya lagen, liksom den tidigare, kompletterar och fyller ut den särskilda lagstiftningen på det marknadsrättsliga området. Lagen slår fast att näringsidkares marknadsföring ska stämma överens med god marknadsföringssed. Den slår också fast att det är förbjudet med vilseledande och aggressiv marknadsföring. Sanktionssystemet i den tidigare marknadsföringslagen har överfört i allt väsentligt till den nya lagen. Detsamma gäller processordningen i mål som rör marknadsföring (SFS 486 ff.).

Näringsrätt

I syfte att stärka fjärrvärmekundernas ställning och öka insynen i en fjärrvärmeverksamhet har riksdagen antagit en *fjärrvärmelag* samt beslutat följdändringar i *el-lagen*. Den nya lagen, som främst

avser förhållandet mellan fjärrvärmeföretaget och fjärrvärmekunden, innebär bl.a. en skyldighet för fjärrvärmeföretaget att förhandla med en enskild fjärrvärmekund om vissa avtalsvillkor för fjärrvärme. En i samma lagstiftningsärende beslutad ändring i *brottsbalken* innebär att det införts en ny straffbestämmelse, olovlig avledning av värmeenergi (SFS 263 ff.).

För att i svensk rätt genomföra ett direktiv om krav på ekodesign för energianvändande produkter har riksdagen antagit en *lag om ekodesign* och samtidigt upphävt *lagen om energieffektivitetskrav för elektriska kylskåp och frysar* och *lagen om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till lysrör*. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 maj 2008 (SFS 112 f.).

Beslutade ändringar i *lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar* syftar till att stärka möjligheterna att bedriva en effektiv tvångsförvaltning. Ändringarna rör bl.a. förvaltarens skyldigheter, kostnader under förvaltningen samt beslut meddelade av nätmyndigheten (SFS 381).

För att anpassa svensk lagstiftning till gemenskapsrätten har riksdagen beslutat ändringar i *alkohollagen*. Ändringarna gäller bl.a. reglerna om enskilda personers införsel av spritdrycker, vin eller starköl (SFS 366).

Transporträtt och lagstiftning om kommunikation

För att i svensk rätt genomföra ett direktiv om vissa aspekter på villkoren för anlåtande av mobila arbetstagare i gränsöverskridande järnvägstrafik har riksdagen antagit en *lag om kör- och vilotid vid internationell järnvägstrafik*. Vissa följdändringar har samtidigt beslutats i *arbetstidslagen* och

lagen om utstationering av arbetstagarare. Lagändringarna träder i kraft den 14 december 2008 (SFS 475 ff.).

Enligt beslutade ändringar i *körkortslagen* ska den som vill skaffa sig vissa utökade förarbehörigheter genomföra en utbildning som syftar till att öka kunskaperna om riskerna i trafiken, innan ett förarprov för den önskade förarbehörigheten får avläggas. Lagändringarna träder i kraft den 1 oktober 2008 (SFS 550).

Ändringar i *lagen om vägtransportledare* innebär att lagen är tillämplig även på vägtransporter som ska utföras med eskort (SFS 386).

Under våren 2008 beslutade ändringar i *lagen om elektronisk kommunikation* syftar till att skapa effektiv och långsiktig konkurrens på grossistmarknaden för bredband. Ändringarna innebär att Post- och telestyrelsen getts ytterligare möjligheter att ingripa för att öka konkurrensen på bredbandsmarknaden, genom att förplikta en dominerande operatör att skilja den verksamhet som förvaltar, driver och tillhandahåller det s.k. kopparaccessnätet från operatörens vanliga verksamhet (SFS 473).

Andra ändringar i *lagen om elektronisk kommunikation* syftar till att förbättra abonnenters möjligheter att kontrollera sina telefonkostnader och skydda sig mot obehöriga eller andra oönskade uppringningar. De nya bestämmelserna innebär att alla operatörer som tillhandahåller allmänna telefonitjänster är skyldiga att även tillhandahålla två särskilda spärrtjänster. Den ena tjänsten gör det möjligt för abonnenter att spärra sitt abonnemang mot uppringningar av vissa nummer och samtal. Den andra tjänsten möjliggör att en

anslutning spärras om abonnenten överskrider en av abonnenten på förhand bestämd kreditgräns (SFS 484).

Arbetsrätt

Under våren 2008 beslutade ändringar i bl.a. *lagen om rättegången i arbetstvister* och *lagen om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt* innebär att systemet med prövningstillstånd i Arbetsdomstolen utvidgats till att omfatta tingsrättens alla beslut och domar som överklagas till Arbetsdomstolen. Ändringarna innebär också att ordförande vid Arbetsdomstolen ska anställas som ordinarie domare i domstolen. Den sistnämnda lagändringen har trätt i kraft den 1 juli 2008 medan lagändringarna i övrigt träder i kraft den 1 november 2008 (SFS 301 ff.).

Riksdagen har antagit en *diskrimineringslag* och en *lag om Diskrimineringsombudsmannen* samt beslutat följdändringar i bl.a. *lagen om rättegången i arbetstvister*. Den nya diskrimineringslagen, som ersätter jämställdhetslagen och sex andra civilrättsliga lagar, syftar till att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattningar, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. I den nya lagen har införts två nya diskrimineringsgrunder, nämligen könsöverskridande identitet eller uttryck samt ålder. Den nya lagen innehåller också regler som rör bl.a. diskrimineringsförbudet, skyldigheten att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier, förbud mot represalier, ersättning och tillsyn. En ny myndighet — Diskrimineringsombudsmannen — har tillsyn över att lagen följs. De nuva-

rande ombudsmännen — Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) — avvecklas när den nya myndigheten bildats. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2009 (SFS 567 ff.).

Beslutade ändringar i *arbetsmiljölagen*, *arbetstidslagen*, *lagen om arbetstid vid visst vägtransportarbete* och *lagen om arbetstid m.m. för flygpersonal inom civilflyget* innebär att överklaganden av Arbetsmiljöverkets alla beslut sker hos allmän förvaltningsdomstol samt att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten (SFS 295 och 297 ff.).

För att i svensk rätt genomföra det nya maskindirektivet har riksdagen beslutat ytterligare ändringar i bl.a. *arbetsmiljölagen*. Andra ändringar innebär att lagen gjorts tillämplig även på arbete i arbetsgivarens hushåll. Lagändringarna i har trätt i kraft den 15 juni 2008 (SFS 295 f.).

Miljörätt och hälsoskyddslagstiftning

Med anledning av en EG-förordning om kemikalierregistrering har riksdagen beslutat vissa ändringar i *miljöbalken* m.fl. lagar. Ändringarna innebär att bestämmelser i svensk lag som upprepar innehållet i förordningen eller strider mot innehållet i den har ändrats eller upphävts. Ändringarna innebär också att det införts bestämmelser som kompletterar förordningen för att den ska få avsedd effekt i Sverige. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 juni 2008 (SFS 240, 244 och 261).

Andra ändringar i *miljöbalken* innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen be-

stämmer har getts möjlighet att meddela föreskrifter om att producenter av förpackningar och producenter av vissa slags papper, bl.a. tidningspapper, ska se till att förpackningarna eller papperet omfattas av insamlingsystem för återanvändning eller återvinning samt om krav på tillstånd för att yrkesmässigt driva sådana insamlingsystem. Lagändringarna träder i kraft den 1 september 2008 (SFS 640).

Beslutade ändringar i *lagen om motorfordons avgasrening och motorbränslen* innebär bl.a. att system för ändring av ett fordon från drift med motorbensin eller dieselbränsle till drift med ett alternativt motorbränsle, s.k. konverteringssatser, kan typgodkännas i fråga om avgasrening (SFS 262).

Lagstiftning om jordbruk och fiske

Enligt beslutade ändringar i *djurskyddslagen* och *lagen om foder och animaliska biprodukter* har kommunernas ansvar för den offentliga kontrollen av djurskydd flyttats över till länsstyrelserna. Vidare har kommunernas ansvar för att pröva tillstånd till yrkesmässig verksamhet med bl.a. sällskapsdjur enligt djurskyddslagen flyttats till den myndighet som regeringen bestämmer. Lagändringarna innebär således att kommunernas ansvar för djurskyddsarbetet upphört. Därutöver innebär lagändringarna att kommunernas ansvar för kontrollen av livsmedel flyttats över till länsstyrelserna. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2009 (SFS 660 f.).

Riksdagen har beslutat ändringar i *skogsvårdslagen* som innebär att lagens ändamålsbestämmelse kompletterats för att avspegla skogens roll som en förnybar resurs. Vidare har in-

förts ett nytt skogsmarksbegrepp. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2009 (SFS 662).

Beslutade ändringar i *fiskelagen* syftar till att effektivisera sanktionssystemet. Ändringarna innebär att vissa mindre allvarliga överträdelse har överförs från det straffrättsliga systemet till ett system med administrativa avgifter. Regeringen har bemyndigats att meddela närmare föreskrifter om vilka överträdelse som ska föranleda sanktionsavgift samt avgiftens storlek. Avgiften ska utgå efter en på förhand bestämd taxa och vara lägst 1 000 kr och högst 30 000 kr. Avgiftsskyldigheten bygger på strikt ansvar. Beslut om avgift fattas av Fiskeriverket och gäller som domstols dom (SFS 438).

Straffrätt

Riksdagen har antagit *en lag om Tullverkets och Kustbevakningens befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott* samt beslutat ändringar i *lagen om straff för vissa trafikbrott*, *lagen om alkoholutandningsprov*, *lagen om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning*, *polislagen*, *körkortslagen*, *lagen om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken* och *socialtjänstlagen*. Den nya lagstiftningen innebär sammanfattningsvis följande. Tjänstemän vid Tullverket och Kustbevakningen har möjlighet att ta alkoholutandningsprov, både bevisprov och rutinmässiga sållningsprov, samt att göra ögonundersökningar för att förebygga, upptäcka och utreda rattfylleribrott. Vidare får bilinspektörer hos polisen ta sållningsprov. Tjänstemän vid Kustbevakningen får även ta bevisprov på den som misstänks för sjöfylleri. Tullverket och Kustbevakningen får inleda förundersökning om rattfylleribrott och Kustbevakningen om sjöfylleri-

brott. Tjänstemän vid dessa myndigheter får före och under en förundersökning om sådan brottslighet vidta utredningsåtgärder och använda vissa tvångsmedel. För att förhindra rattfylleribrott får tjänstemännen vidare omhänderta bl.a. fordonsnycklar. Dessutom får Tullverket och Kustbevakningen omhänderta körkort och andra behörighetshandlingar. Därutöver är det möjligt att ta blodprov på en förare som varit inblandad i en vägtrafikolycka och på grund av det inte kan lämna alkoholutandningsprov eller genomgå ögonundersökning, även om det saknas misstanke om trafiknykterhetsbrott (SFS 322 ff.).

Under våren 2008 beslutade ändringar i *brottsbalken* utgör en begränsad reform av påföljdsregleringen för psykiskt störda lagöverträdare som syftar till att öka flexibiliteten vid påföljdsbestämningen och skapa större utrymme för proportionalitetsbedömningar i vissa fall samtidigt som den enskildes behov av vård ska beaktas. Ändringarna innebär sammanfattningsvis följande. Fängelseförbudet när brott har begåtts under påverkan av allvarlig psykisk störning har ändrats till en presumtion för att annan påföljd än fängelse ska väljas. Fängelse får dömas ut om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen om det finns sådana skäl ska beaktas om brottet har ett högt straffvärde, om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård, om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt samt omständigheterna i övrigt. Fängelse kan t.ex. dömas ut om ett mycket allvarligt brott har begåtts under påverkan av ett hastigt övergående psykostillstånd. Fängelse

får dock inte dömas ut när en tilltalad till följd av sin allvarliga psykiska störning har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller emellertid inte om han eller hon i anslutning till gärningen själv har vållat sin bristande förmåga genom rus eller på något annat liknande sätt. Fängelseförbudet gäller t.ex. om den tilltalade till följd av en akut psykos har haft en bristande realitetsvärdering som varit avgörande för hans eller hennes förståelse av gärningen. Vid bedömningen av ett brotts straffvärde ska det anses som en förmildrande omständighet om den tilltalade till följd av störningen har haft starkt nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. I samma lagstiftningsärende har också beslutats ändringar i *lagen om rättspsykiatrisk undersökning*. Ändringarna gäller rättsens beslut om vad en sådan undersökning får omfatta (SFS 320 f.).

Riksdagen har antagit en lag om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet samt beslutat ändringar i rättegångsbalken, brottsbalken, jordabalken, tullagen, lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, lagen om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m., polislagen och lagen om straff för smuggling. Den nya lagstiftningen innebär att det vid viss allvarlig brottslighet är möjligt att förverka inte bara utbyte av ett visst konkret brott, utan också utbyte av en inte närmare preciserad brottslig verksamhet. För sambandet mellan det som förverkas och den brottsliga verksamheten gäller ett sänkt beviskrav i förhål-

lande till vad som i allmänhet gäller i brottmålsprocessen. Därutöver syftar lagändringarna till att förbättra möjligheterna att provisoriskt säkra tillgångar som genom ett senare beslut kan komma att förverkas (SFS 369 ff. och 520).

Processrätt

Genom beslutade ändringar i *förvaltningsprocesslagen* och *lagen om försöksverksamhet med videokonferens i allmän förvaltningsdomstol* har det införts permanenta regler om användning av videokonferens i de allmänna förvaltningsdomstolarna. På samma sätt som gäller för användning av telefon i dessa domstolar, ska rättegångsbalkens regler om deltagande i muntlig förhandling genom videokonferens tillämpas i förvaltningsprocessen. I samma ärende beslutade ändringar i *äkenskapsbalken*, *föräldrabalken* och *rättegångsbalken* innebär att systemet med prövningstillstånd i hovrätten utvidgats till att omfatta även tingsrättens avgöranden i familjemål. Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 november 2008, dvs. samtidigt som de av riksdagen våren 2005 beslutade ändringarna av de processuella reglerna i allmän domstol träder i kraft (SFS 645 ff.). Se Fitger, P., Förhållandet mellan tingsrätts- och hovrättsprocess, SvJT 2008 s. 453 ff.

I samband med att riksdagen godkänt regeringens förslag om en breddad framtida domarrekrutering har beslutats ändringar i *rättegångsbalken*. Ändringarna syftar till att tydliggöra möjligheten för Sveriges advokatsamfund att medge undantag från kravet att en advokat inte får vara anställd i domstol. Samtidigt beslutade ändringar i rättegångsbalken innebär att en ny nämnd, Domarnämnden, ersatt Tjänste-

förslagsnämnden för domstolsväsendet. Domarnämnden ska möta de krav som ställs på rekryteringsförfarandet vid en breddning av underlaget för domaranställningar (SFS 420).

Riksdagen har beslutat ändringar i bl.a. *rättegångsbalken* och *polislagen* som innebär dels att alla som förhörs under en förundersökning har rätt att ha ett biträde närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen, dels att underrättelse till närstående om ett frihetsberövande ska lämnas tidigare och i fler fall. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 april 2008 (SFS 67 ff.).

Med anledning av den nya Bryssel II-förordningen har riksdagen antagit en ny *lag med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen* samt beslutat följdändringar i annan lagstiftning. Den nya lagen ersätter den tidigare lagen som kompletterade den gamla Bryssel II-förordningen (SFS 445 ff.).

Lagstiftning om hälso- och sjukvård

Riksdagen har antagit en *lag om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.* samt beslutat ändringar i *hälso- och sjukvårdslagen*. I den nya lagen regleras landstingens skyldighet att erbjuda asylsökande m.fl. hälso- och sjukvård samt tandvård. Lagen innebär i huvudsak en lagreglering av den vård som berörda utlänningar enligt tidigare ordning erbjöds enligt särskilda överenskommelser mellan staten och dåvarande Landstingsförbundet (SFS 344 ff.).

För att i svensk rätt genomföra ett direktiv om mänskliga vävnader och celler har riksdagen antagit en *lag om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler*. Den nya

lagen innehåller bestämmelser om kvalitets- och säkerhetsnormer för mänskliga vävnader och celler avsedda för användning på människor eller för tillverkning av läkemedel avsedda för användning på människor (SFS 286).

Riksdagen har beslutat ändringar i bl.a. *lagen om psykiatrisk tvångsvård* och *lagen om rättspsykiatrisk vård*. Ändringarna innebär att det införts en ny vårdform — öppen psykiatrisk tvångsvård och öppen rättspsykiatrisk vård. Den nya vårdformen får bedrivas utanför sjukvårdsinrättningen och förutsätter bl.a. att patienten behöver iaktta särskilda villkor för att kunna ges nödvändig psykiatrisk vård. Den nya vårdformen beslutas av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av chefsöverläkaren. Lagändringarna träder i kraft den 1 september 2008 (SFS 415 ff.).

I syfte att få till stånd en sammanhängande reglering av personuppgiftsbehandlingen inom hälso- och sjukvården har riksdagen antagit en *patientdatalag* och beslutat ändringar i *sekretesslagen* m.fl. lagar. Den nya lagen gäller för alla vårdgivare oavsett huvudmannaskap och reglerar bl.a. frågor om skyldigheten att föra patientjournal, inre sekretess och elektronisk åtkomst i en vårdgivares verksamhet, utlämnande av uppgifter och handlingar genom direktåtkomst eller på annat elektroniskt sätt samt nationella och regionala kvalitetsregister (SFS 355 ff.).

För att stödja utlandsmyndigheter och nödställda i en situation då många människor med hemvist i Sverige drabbats av en allvarlig olycka eller katastrof i utlandet har riksdagen antagit en *lag om katastrofmedicin som en del av svenska insatser utomlands*.

Genom lagen har regeringen getts möjlighet att besluta om hälso- och sjukvård vid insatser utomlands och med annat syfte än som bistånd till annat land. Landstingen har också getts befogenhet att under vissa förutsättningar bedriva hälso- och sjukvård utomlands. Lagändringarna träder i kraft den 1 september 2008 (SFS 552).

Beslutade ändringar i *lagen om handel med läkemedel m.m.* innebär att vårdgivarna getts ökad frihet att organisera läkemedelsförsörjningen till eller inom sjukhus, vilket bör ske genom att sjukhusen på egen hand eller genom avtal med andra aktörer helt eller delvis ombesörjer läkemedelsförsörjningen. Lagändringarna träder i kraft den 1 september 2008 (SFS 657).

Beslutade ändringar i *lagen om läkemedelsförmåner m.m. och sekretesslagen* innebär att Läkemedelsförmånsnämnden bytt namn till Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. Namnbytet har föranletts av att Läkemedelsförmånsnämnden tillförts uppgifter på tandvårdsområdet. Lagändringarna träder i kraft den 1 september 2008 (SFS 654 f.).

Socialrätt

I syfta att förbättra sjukskrivningsprocessen och öka möjligheterna för sjukskrivna att återgå i arbete har riksdagen beslutat ändringar i *lagen om allmän försäkring*, *lagen om arbetsskadeförsäkring*, *lagen om ersättning till smittbärare* samt *lagen om ersättning och ledighet för närståendevård*. Ändringarna innebär att en s.k. rehabiliteringskedja införts med fasta tidpunkter för Försäkringskassans prövning av arbetsförmågan under en sjukperiod enligt närmare angivna kriterier. Under de första 90 dagarna bedöms om den försäkrade har

förmåga att klara sitt arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder. Från och med dag 91 beaktas om den försäkrade kan utföra något annat arbete hos arbetsgivaren. Från och med dag 181 bedöms dessutom om den försäkrade kan försörja sig själv genom annat lämpligt tillgängligt arbete. Vid särskilda skäl kan den sistnämnda prövningen skjutas upp högst t.o.m. dag 365. Sjukpenning med 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten betalas ut under 364 dagar inom en s.k. ramtid av 450 dagar, om inte synnerliga skäl föreligger. Därefter kan utgå s.k. förlängd sjukpenning med 75 % för 550 dagar. Möjligheten till tidsbegränsad sjukersättning har, med vissa övergångsregler, upphört (SFS 480 ff.).

Under våren har riksdagen antagit en *lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete*. Den nya lagen utgör ett led i den tidigare beslutade rehabiliteringskedjan med fasta hållpunkter. I samma lagstiftningsärende beslutade ändringar i *föräldraledighetslagen* innebär att det införts en ny ledighetsgrund. Föräldrar som vårdar barn för vilket lämnas helt vårdnadsbidrag har rätt till hel ledighet eller förkortning av normal arbetstid med hälften. En följdändring har beslutats i *lagen om anställningsskydd*. Sistnämnda lagändringar har trätt i kraft den 1 juli 2008 medan övriga lagändringar träder i kraft den 1 oktober 2008 (SFS 563 ff.).

Riksdagen har antagit en *lag om kommunalt vårdnadsbidrag* samt beslutat ändringar i bl.a. *lagen om allmän försäkring*, *lagen om bostadsbidrag*, *lagen om arbetslöshetsförsäkring* och *lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl.* Den nya lagen är kompetensutvid-

gande för landets kommuner och ger dessa möjligheter att införa, finansiera och administrera kommunala vårdnadsbidrag inom vissa ramar. Syftet med vårdnadsbidraget är att ge ökade möjligheter för föräldrar att vara hemma och vårda sitt barn under den period då barnet är mellan ett och tre år. Bidraget är skattefritt, men inte pensionsgrundande, och uppgår till maximalt 3 000 kr per barn och månad (SFS 307 ff.).

En ny lag om utjämnning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade ersätter två andra lagar på området. Den nya lagen, som träder i kraft den 1 januari 2009, innehåller bestämmelser om utjämningsbidrag och utjämningsavgift för kostnader enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och lagen om assistansersättning (SFS 342 f.).

Riksdagen har antagit en lag om jämställdhetsbonus och beslutat en följdändring i sekretesslagen. Den nya lagen syftar till att förbättra förutsättningarna för jämställdhet vad gäller såväl föräldraledighet som deltagande i arbetslivet. Den förälder som varit hemma längst med föräldrapenning får en skattekreditering om han eller hon arbetar när den andra föräldern tar ut föräldrapenning (SFS 313 ff.).

Under våren 2008 beslutade ändringar i lagen om allmän försäkring och skollagen innebär att en förälder, för att få rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barn som inte fyllt tolv år, med ett intyg eller på annat sätt måste styrka att barnet varit frånvarande från förskola, familjedaghem, fritidshem eller skola. Den verksamhet där barnet normalt vistas, oavsett om det är en enskild eller offentlig huvudman, är skyldig att på föräldrarnas begäran

utfärda ett sådant intyg (SFS 316 f.).

Beslutade ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, kommunallagen och socialtjänstlagen innebär bl.a. att kommuner och landsting ålagts en skyldighet att rapportera ej verkställda gynnande beslut enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Ändringarna innebär vidare att kommuner och landsting som inte inom skälig tid tillhandahåller en insats enligt nämnda lag som någon är berättigad till ska åläggas en särskild avgift. Lagändringarna syftar till att stärka rättssäkerheten för personer som beviljats insatser enligt den aktuella lagen (SFS 77 ff.).

Riksdagen har antagit en lag om statligt tandvårdsstöd samt beslutat ändringar i lagen om allmän försäkring och tandvårdslagen m.fl. lagar. Den nya lagen innehåller bestämmelser om ersättning till vårdgivare för utförd tandvård (tandvårdsstöd). Statligt tandvårdsstöd lämnas i form av allmänt tandvårdsbidrag och tandvårdsersättning. Det allmänna tandvårdsbidraget utgörs av ett fast årligt belopp som de berättigade kan använda för betalning av ersättningsberättigad tandvård under en period av högst två år fr.o.m. den 1 juli varje år. Tandvårdsersättningen är avsedd att skydda mot höga kostnader (SFS 145 ff.).

En beslutad ändring i lagen om assistansersättning syftar till att säkerställa att de ersättningsberättigade väljer assistansanordnare utifrån den kvalitet i stödet och den service som de erbjuder (SFS 202).

Riksdagen har under våren beslutat ändringar i lagen om arbetslöshetskassor, lagen om arbetslöshetsförsäkring och sekretesslagen. Ändringarna innebär att den

förhöjda finansieringsavgiften som arbetslöshetskassorna betalar till staten för finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen har ersatts med en arbetslöshetsavgift (SFS 410 ff.).

Lagstiftning på utbildningsområdet

Riksdagen har under våren 2008 beslutat ändringar i *skollagen*, *lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever* samt *sekretesslagen*. Lagändringarna innebär en ändrad ansvarsfördelning mellan myndigheter inom skolväsendet m.m. där vissa uppgifter som hittills har åvilat Statens skolverk i stället ska fullgöras av en ny myndighet, Statens skolinspektion. I samma lagstiftningsärende beslutade ändringar i *studiestödslagen* m.fl. lagar gäller uppgifter som i dag utförs av Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd och som överförs till en ny myndighet, Specialpedagogiska skolmyndigheten. Ändringarna i sistnämnda lagar har trätt i kraft den 1 juli 2008 medan lagändringarna i övrigt träder i kraft den 1 oktober 2008 (SFS 220 ff.).

Beslutade ändringar i *lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg* syftar till att öka barns skydd mot att utsättas för övergrepp eller kränkningar från personer som arbetar inom de berörda verksamheterna. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 april 2008 (SFS 53).

Beslutade ändringar i *lagen om etikprövning av forskning som avser människor* och *personuppgiftslagen* innebär att den förstnämnda lagens definition av forskning ändrats för att tydliggöra vilka aktiviteter som ska etikprövas enligt lagen. Ändringarna innebär även att etikprövningslagens till-

lämpningsområde utvidgats till att omfatta all forskning som innebär behandling av vissa personuppgifter. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 juni 2008 (SFS 187 och 192).

För att i svensk rätt genomföra ett direktiv om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte har riksdagen antagit en *lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare* samt beslutat ändringar i *studiestödslagen* m.fl. lagar (SFS 290 ff.).

Beslutade ändringar i *skollagen* innebär att målgruppen för den statliga specialskolan vidgats till att omfatta även elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt elever med grav språkstörning. Elever som tillhör denna målgrupp ska tas emot i specialskolan om de på grund av sitt funktionshinder eller av andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller särskolan (SFS 403).

Försvarslagstiftning

De sedan sommaren 2007 vilande förslagen till ändringar i *lagen om försvarsunderrättelseverksamhet* och *lagen om elektronisk kommunikation* samt till en ny *lag om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet* har antagits. Den nya lagen omfattar signalspaning oavsett om signalerna befinner sig i etern eller i tråd. Signalspaning sker efter inriktning från regeringen eller, efter ett särskilt tillståndsförfarande, från berörda myndigheter. Vidare regleras när uppgifter ska förstöras och hur rapportering ska ske. De sökbegrepp som ska användas, liksom att förstöring och rapportering görs i enlighet med lagens bestämmelser, kontrolleras i särskild ordning. Kontrollmyndigheten har möjlighet att besluta

att inhämtningen ska upphöra och att inhämtat material förstörs. Vidare inrättas ett integritetsskyddsråd inom Försvarets

radioanstalt. Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 2009.

Lars Haglind och Monica Hall